

Howard
Shernoff

HEIJASTIN

ja 13 muuta
TARINAA SUOMALAISILTA
JALKAKÄYTÄVILTÄ

Atena

HEIJASTIN

En ollut ikinä ennen kuullut jalankulkijoille tarkoitettuista koristeellisista heijastimista. Olinko tosiaan elänyt elämäni niin laput silmillä? Vai esiintyykö heijastimia kotoperäisinä ainoastaan Suomessa? Jos ne ovat pakollisia täällä, niiden täytyy olla sitä myös Anchoragessa, Reykjavikissa, Osllossa. Ehkä myös Minnesotassa. En muista nähneeni niitä koskaan Pietarissa, ehkä siksi, että heijastimet ovat enemmän turvallisuus- kuin muotijuttu, eivätkä venäläiset juuri panosta turvallisuuteen.

Eräällä tutullani oli firma, joka järjesti benjihyppyjä. Sellaisia, joissa asiakas nostetaan rakennusnosturilla ylös, kiinnitetään köyteen ja tuupataan alas. Hän sanoi, että yksi haasteista oli asiakkaiden rauhoittaminen nosturin huipulla, sillä se on helvetin korkealla ja huimaus voi iskeä odottamatta. Nosturista roikkui häkki, jossa kiksien etsijät odottivat vuoroaan. Kun he astuivat häkin ovelle ja köysi kiinnitettiin heidän nilkkoihinsa, useimmat vahvistivat toimitusta silmä kovana, aivan kuin heidän henkensä olisi ollut siitä kiinni. Koska se oli. Lisäksi he tarvitsivat vakuuttelua, että kiinnitykset olivat kunnossa ja kaikki

sujuisi hyvin. Kaikki, tuttuni sanoi, paitsi venäläiset. He rynkyttivät häkkiä kuin paviaanit. »*Davai! Davai! Davai!*» he karjuivat. Kun heidät päästettiin ulos, he tuskin vilkkaivat benjiköyttä, saati kiinnityksiä. Jotkut heistä unohtivat ne tykkänään ja yrittivät hypätä ilman niitä. He eivät tosiaankaan välittäneet paskan vertaa.

Oli miten oli, lopulta minulle selvisi, että ihmiset käyttävät Suomessa heijastimia, jotta autot eivät törmää heihin. Eräs suomalainen baarimikko kertoi minulle, että heijastimet ovat tšekäläinen keksintö. Siihen suhtaudun tietyllä varauksella, sillä asuessani Venäjällä venäläiset kertoivat minulle keksineensä kaiken aina täytekyntä radioon ja nykyaikaiseen avaruusalukseseen asti. Joka tapauksessa päätin ensin, että heijastimet ovat lasten juttu. Kun poikani koulu teki ison numeron kyseisen vuoden heijastimista, joista vanhemmat joutuivat pulittamaan neljä ja puoli euroa, panin koko heijastinasian aikuisten ylisuojeluuden piikkiin.

Myönnän, etten tajunnut heijastimen käyttötarkoitusta poikani saadessa omansa, joka oli kiinnitetty klipsillä varustettuun lyhyeen ketjuun. Luulin sitä avaimenperäksi, mikä tuntui typerältä, koska useimmilla lapsilla ei ole avaimia. Tosin Suomessa kuusivuotiaat kävelevät koulusta kotiin omin nokkineen, joten täällä pienten koululaisten todella täytyi pitää huolta avaimistaan. Mutta poikani ilmoittikin minulle, että hänen koulukaverinsa kiinnittävät heijastimet reppuihinsa, jotta autoilijat näkevät heidät paremmin. Venäläinen minussa ajatteli: nynnyjä.

Sitten tuli pimeää. Ja pimeää oli koko ajan. Olin asunut tällä alueella ja tämän leveysasteen tuntumassa monet

vuodet, enkä ollut silti tainnut koskaan täysin käsittää pimeyden totaalisuutta. Ehkä siksi, että ennen kuin vaimoni siunasi minua vastoin yhteistä sopimustamme lapsella, heräsin vasta kun aurinko – millä tarkoitan horisontissa häilyvää haaleaa hohdetta, joka peittyi enimmän aikaa täydelliseen harmauteen – ilmestyi kirkastamaan päivää. Mutta nyt, kun olin velvollinen nousemaan ja saattamaan perilliseni kouluun, huomasin olevani yhtä pimennossa kuin kaikki muut. Ja vaikka emme nouse maanviljelijöiden tapaan aamuviideltä, laahustamme puoli yhdeksältä Annankadun jäisillä jalkakäytävillä ihaillen eilistä kuuta.

Aloin huomata, ettei heijastimia ollut pelkästään lapsilla. Niitä käyttävät myös aikuiset – ei repuissa, vaan takkeihinsa kiinnitettyinä. Muistin lukemani lehtijutun yhdeksänvuotiaasta, joka jäi auton alle suojatiellä Espoossa – syksyllä, kun aurinko paistoi. Ja muistin myös Suomea käsittelevän humoristisen venäjänkielisen kirjan, joka vit saili muuten pidättyväisistä ja lainkuuliaisista suomalaisista, jotka sille päälle sattuessaan irrottelevat ratin takana ja ajavat päin punaisia. Muistin lisäksi Kampin liikenneympeyräksi naamioidun surmanloukun, joka meidän on ylitettävä melkein aina lähtiessämme asunnoltamme. Heijastimet alkoivat käydä järkeen.

Olen syntynyt ja varttunut amerikkalaisena. Mutta kun aikuistuin ja muutin pois, kitkin itsestäni erään piirteen, joka tuntuu määrittävän meitä amerikkalaisia. Meillähän on tapana tuoda esiin yksilöllisyyttämme ja uskoamme henkilökohtaiseen vapauteen kaikissa tilanteissa ilman sen kummempaa syytä kuin että näemme sen velvollisuudeksemme – sillä jos emme pysy valppaina, sosialistinen

ajattelutapa pääsee vallalle, kommunistit saavat jalansijaa ja yleinen tasapäistäminen nielee tähtikimalteiset sielumme. Monista maanmiehistäni poiketen minä sulaudun mielelläni joukkoon. Varsinkin paikoissa, joissa yhdenmukaisuus on yhteiskunnallinen arvo ja sillä on kulttuurinen funktio, kuten Suomessa.

Niinpä julistin eräänä koti-iltana vaimolleni, joka myös on siirtolaiseksi lähtenyt amerikkalainen, että olin päättänyt ostaa itselleni heijastimen. Odotin ilmoitukseni herättävän lempeää pilkkaa, mutta sainkin kiitosta järkevästä ideasta ja pyynnön ostaa hänellekin heijastin. Joskus todellakin kadehdin naisia siitä, ettei heidän tarvitse kamppailla machoilun koukeroiden kanssa.

No niin, mutta mistä löytää heijastin? Poikani sanoi nähneensä niitä postissa. Niin epäloogiselta kuin se kuulostaakin, Suomen postitoimistoissa todella myydään monenlaista pikkutavaraa. Ehkä näin on muissakin maissa. Eläkeläiset sen tietävät, sillä juuri he ostavat postista vaikkapa kynttilöitä. Mutta koska postiluukustamme oli sinä aamuna parahiksi leijaillut paketin saapumisilmoitus, ajattelin seuraavana päivänä tappavani kaksi kärpistä yhdellä iskulla.

Suomi osaa hoitaa postipalvelut, ja postin palvelupisteitäkin on vielä olemassa. Vaikka minulle oli kerrottu, että ne olivat vähenemässä, kuten kaikki muukin maailmassa, minun mielestäni niitä löytyi muutaman korttelin välein. Postinumeroni 00100 mukaan lähipostini oli historiallinen Helsingin pääposti, suuri ja vaikuttava rakennus, jota ihailen sen funktionalistisen arkkitehtuurin, vintagekylttien ja katolla olevan helikopterin laskeutumispaikan

vuoksi. Viimeksi mainittu saa kuvittelemaan tilanteita, joissa posti jaetaan Suomessa helikoptereilla.

Ikävää pääpostissa oli, että sen eteisaula, keskushalli, käytävät ja salit, jotka oli suunniteltu helpottamaan postin yleisöpalvelutehtäviä – kirjeiden frankeeraamista ja postittamista, kookkaampien lähetysten punnitsemista ja paketoitua, pakettien lähettämistä ja vastaanottoa, puheleiden soittamista, sähköiden lähettämistä, postimerkkien ostamista, postilokeroiden tarkistamista – eivät enää palvelleet alkuperäistä tarkoitustaan. Sen sijaan nämä tilat olivat sekalaisessa kaupallisessa ja muussa käytössä: valtaisan valokuvaustarvikeliikkeen lisäksi siellä oli nyt pieni julkinen kirjasto ja viihtyisä kahvila, jossa sai taivaallisia mantelicroissantteja. Postin toimintaa tukeneissa tiloissa – varastoissa, toimistoissa, säilytystiloissa, pukuhuoneissa, lastausalueilla – oli supermarketti, matkatoimisto, muutama peliautomaatti sekä pysäköintialue. Postipalveluiden nykyinen pieni alue oli piilossa rakennuksen perällä, symbolisen kaukana alkuperäisestä kunnianarvoisesta postisalista. Se oli surullista.

Hain pakettini kommelluksitta. Sitten äkkäsin ne – heijastimet. Ne eivät muistuttaneet polkupyörän kissansilmää, vaan olivat hohtavaa, pehmeää materiaalia, lähinnä luonnonvalkoisia ja eri muotoisiksi leikattuja läpysköjä. Ensin näin vain lasten heijastimia, jotka esittivät animaatiohahmoja (tietysti muumeja) ja maksoivat neljä viisikymmentä. Ajattelin, että sen täytyi olla käypä hinta ja että se tuntui kohtuulliselta. Sitten katselin muita malleja. Tarjolla oli monta laatikollista mitä hienostuneimpia designheijastimia. Tämähän on loppujen lopuksi Suomi.

Yhdessä laatikossa oli pingviinejä, toisessa sateenvarjoja, ja kaksi muuta sisälsi erilaisia muunnelmia lumihuutaleista. Tahdoin välttämättä designheijastimen, mutta yksikään ei oikein ollut tyyliäni. Ajattelin, että lumihuutale ehkä menettelisi. Olin kuitenkin nähnyt samanlaisia koulutyöillä, joten arvasin niiden olevan naisten heijastimia, vaikka pakkaus ei viitannutkaan tiettyyn sukupuoleen, kuten on laita esimerkiksi urheilusukissa. Päätin vastahakoisesti, että vaimoni saisi lumihuutaleen. Mutta sitten huomasin hinnan ja harmistuin. En missään tapauksessa maksaisi heijastimesta neljäätoista euroa viittäkymmentä senttiä, vaikka se olisikin valmistettu Suomessa.

Poistuin supermarketin kautta ja peliautomaattien ohi, ajoin hissillä ylös, kiersin kahvilan, kävelin kamera-kaupan läpi ja astuin pääovista Mannerheiminaukiolle. Edessäni oli Helsingin vaikuttava modernin taiteen museo Kiasma. Pidän Kiasmasta, koska sen läpi tarvitsee kulkea vain nelisen kertaa vuodessa pysyäkseen ajan tasalla sen näyttelyistä. Aina muulloin on vapaa lounastamaan museon erinomaisessa kahvilassa. Vaimoni ja minä käymme siellä säännöllisesti nauttimassa taiten valmistetuista keitoista ja salaateista, porotartarista, tuoreesta grillatusta kalasta, hirvenfileestä ja laadukkaista viineistä. Lähestyessäni museota mietin kahta asiaa – ensinnäkin sitä, että oli luultavasti liian aikaista alkaa juoda viiniä, ja toiseksi sitä että museomyymälässä saattaisi hyvinkin olla designheijastimia.

Äkkäsin ne oitis. Täällä ei kaupattu animaatiohahmoja tai söpöjä pingviinejä vaan taidokasta suomalaista designia, tietysti luonnon inspiroimaa: mustia lepakoita,

joissa oli tummanharmaa luminesenssi, vaaleanharmaita susia, tyylikkäättä valkoisia hirviä. Huomasin kumartuvani tutkimaan hirviä, jotka olivat kauneimpia. Niitä oli sekä vaaleanpunaisina että valkoisina, mikä merkitsi, että valkoinen saattoi olla miesten malli. Sitten tulin järkiini ja valitsin vaimolleni hirven ja itselleni lepakon ja vein ne tiskille. Yhteensä kolmekymppiä. En välittänyt.

Sinä iltana, sekoitettuani rituaalisen martinini, esittelin ostokseni perheelle. Vaimoni, mokomakin poroporvari, ei osoittanut odottamaani innostusta. Poikani puolestaan valitti, kuten arvata saattoi, että hänen halpa kouluheijastimensa oli surkea ja että hän tahtoi myös designheijastimen. En lotkauttanut korvaani heidän reaktioilleen. Otin lepakonni paketista ja vein sen kaappiin. En jäänyt miettimään, miten voisin kiinnittää sen takkiini.

Pimeillä aamukävelyillämme kouluun poikani kanssa olin tarkkaillut suomalaista heijastimenkäyttömuotia. Jotkin heijastimet roikkuivat ketjun varassa takin vetoketjusta, jotkin oli nipistetty klipsillä ulkotaskuun. Suosituimmassa ja kieltämättä tyylikkäämmässä lookissa heijastin killui toisessa kyljessä suunnilleen vyötärön korkeudella, ja ketju työntyi mystisesti takin alta. Ihmettelin, mihin se ketju oli kiinnitetty. Kätkeytyikö näiden ihmisten takkien alaosaan erityinen heijastinhakanen? Siinä tapauksessa nuo kätevät takit kätevine pikku hakasineen olivat epäilemättä suomalaista tekoa.

Seuraavana aamuna totesin, että järkevän tyylikkäästä, italialaisvalmisteisesta untuvatakidistani puuttui viheliäistä kyllä heijastinketjuklipsin kiinnitysominaisuus. Klipsi ei

myöskään sopinut nappien lomaan, ja hylkäsin suoralta kädeltä ajatuksen sen nipistamisestä vetoketjuni vetimeen, koska silloin designlepakko läiskisi rintaani vasten. Povitaskuista ei ollut tässä asiassa mitään apua. Vaikka tunnustelin takin moneen kertaan, siitä ei löytynyt ainutakaan piilotettua hakasta.

Kun olin lähdössä hakemaan poikaani koulusta, juutuin taas eteiseen tutkimaan takkiani. Siihen meni viisitoista minuuttia, mikä merkitsi, että minulla oli jo kiire. Mutta koska olin vakaasti päättänyt olla jättämättä heijastintani kaappiin, pujottin ketjun lopulta takkini toiseksi alimman napinreiän läpi ja työnsin heijastimen ketjussa olevasta silmukasta.

Näin koristautuneena lähdin matkaan. Ei se hyvältä näyttänyt. Takin etuosasta roikkui liikaa ketjua, ja lepakko keikkui leikkisästi vatsani päällä. Näytin merimiessäkiltä tai Rapalan vieheeltä.

Vaikka Virossa syntyneen amerikkalaisen poikani suonissa ei virtaa gallialaista verta, hän käy Helsingin normaallilyseon (huvittava nimi) vieressä olevaa L'école française Jules Verne -koulua, jossa hänen on pakko puhua ranskaa. Käsittääkseni hän puhuu sitä täydellisesti. Mutta jokin aika sitten hän alkoi kävellessämme kotiin valittaa, että jotkut hänen natiivit ranskalaiset luokkakaverinsa nauravat hänelle, kun hän sanoo jotain väärin tai tekee jotain hölmöä välitunnilla. Minä puolestani olin varma, että suomalaiset natiivit nauroivat minulle ja heijastimelleni, kun me lepatimme jalkakäytävällä hakemaan poikaani. Aistin jo hänen häpeänsä.

SYNTYMÄPÄIVÄ

Tänään on poikani kahdeksas syntymäpäivä. Hän on yhä hengissä, ja hänellä on vain neljä tai viisi pientä arpea, joten julistan hankkeen onnistuneen erinomaisesti. Olen päättänyt omistaa tämän päivän enimmäkseen hänelle. Jalo ele, tiedän.

En ole koskaan lämmennyt isäkonseptille. Eräänä aiempänä syntymäpäivänä, kun poika täytti neljä tai viisi, soitin naispuoliselle ystävälleni ja kysyin, voisinko lainata hänen miestään isännöimään synttäreitä. Ystäväni mies oli todella upea isä. Poikani jopa kutsui häntä »dadaksi», kun he tapasivat ensimmäisen kerran uima-altaassa, jossa olivat myös miehen kaksi söpöä tytärtä kellukkeineen. Olen kieltänyt poikaani kutsumasta minua dadiksi. Hän kutsuu minua papaksi.

Välttyäkseni isännöimästä lasten synttäreitä olen antanut asiaa koskevaa säädöksen. Nuorena halveksin joustamattomuutta kaikissa muodoissaan, mutta nykyisessä huushollissani on tiukat säännöt. Niinpä poikani saa joka vuosi päättää syntymäpäivänsä ohjelman kahdesta vaihtoehdosta: joko synttäräkutsut tai vierailu huvipuistossa. Koska vaimoni ja minä emme yleensä vie poikaa huvipuist-

Joutilas, viiniin ja väkeviin mieltynyt amerikkalaiskirjailija saattaa lastaan kouluun ja ihmettelee, miksi ihmiset koristelevat itsensä talvisin kiiltävillä ja heiluvilla esineillä. Idean valjettua hän miettii, ovatko suomalaiset hysteerisiä vai tuntontarkkoja.

Heijastin kertoo 14 synkän humoristista tarinaa ulkopuolisuudesta, työnteon mielekkyydestä, naisista ja hauskanpidosta. Vaikka Suomessa moni asia toimii moitteettomasti, kirjailija pohtii, miten elämän voisi elää rennommin. Välillä aution maan hiljaisuutta pitää paeta Viroon, missä kukoistaa jonkin aikaa menestyksekkäs ovensuljinbisnes.

ISBN 978-952-300-617-1

84.2 | atena.fi

Pääillys: ELINA WARSTA | solmu.ru